

# met ZACHTE HAND

**Petra Stienen** (1965) wil generaties verbinden en kijkt graag voorbij de grenzen van de Randstad. Stienen, die sinds begin dit jaar voorzitter is van de raad van toezicht van Atria, maakt daarbij – zoals ze zelf zegt – graag gebruik van diplomatieke nuance en verleiding als favoriete wapens. Met OPZIJ spreekt ze onder andere over zuster- en broederschap, haar geboorteprovincie Limburg en over de – met feminisme besprenkelde – opvoeding van haar twintigjarige dochter Soraya. “Ik laat ook kwetsbaarheid aan mijn dochter zien.”

DOOR **NOÉMI PRENT** BEELD **MERLIJN DOOMERNIK**

**A**ls Limburgse vind je het belangrijk om alle regio's te betrekken bij vrouwenemancipatie.

**Voorbij de 'Amsterdamse bubbel'?**

“Sommige mensen zeggen: het is een grachtengordelonderwerp. Dat is zó niet waar. Er is ook veel verlangen op andere plekken in Nederland om dit gesprek te voeren. We moeten weg van de bubbel. Het is trouwens ook een frame om mensen die zich inzetten voor gendergelijkheid weg te zetten. “Ik woon in een Haagse middenklasse-wijk, met heel veel diversiteit. Ik ben drie jaar voorzitter geweest van de visitatiecommissie Emancipatie van de gemeente Den Haag. Toen zag ik dat emancipatie echt in alle wijken van de stad speelt. Van de Schilderswijk tot het Statenkwartier. Bij vrouwen én mannen, met vele verschillende sociale, culturele en religieuze achtergronden. Door mensen in een bubbel te stoppen

doe je al die Amsterdammers die niet in het plaatje passen te kort, maar ook de mensen in andere regio's die zich juist wel verbonden voelen met dergelijke thema's. Een paar jaar geleden gaf ik een lezing in Helmond, daar zat de zaal vol met vijfhonderd mensen. Ik hoop dat we meer ons best gaan doen om alle regio's in Nederland te betrekken.”

**Hoe kijk jij als Limburgse vrouw, die zich inzet voor de vrouwenemancipatie, naar het feit dat bijvoorbeeld de PVV met de Tweede Kamerverkiezingen de grootste partij van Limburg is geworden?**

“Dit is het kloof-denken. De PVV heeft op sommige plekken 23 procent van de stemmen gekregen. Maar dat betekent dat 77 procent op andere partijen heeft gestemd. Natuurlijk zitten er veel lagen in Limburg. Als ik lezingen geef over mijn boek *Terug naar de Donderberg* (een boek over Roermond – red.) laat ik foto's zien van mensen die in mijn boek voorkomen. Daarin staat Hein, mijn leraar van de lagere school, nu een man van zeventig-plus; Tulan, een Nederlands-Turkse vrouw die voedingsleer geeft; Chaib, een Nederlands-Marokkaanse zaalvoetbaltrainer; Joke en Karel, mensen die een carnavalsvereniging draaiende houden.



Kortom, een enorm diverse groep, met allemaal actieve rollen in die buurt. Die verscheidenheid – dat vind ik een fijner woord dan diversiteit – wordt weggepoetst door Limburg als PVV-provincie neer te zetten.

#### Je pleit ook voor intersectionaliteit.

“Ik heb heel lang een blinde vlek gehad voor alles wat met intersectionaliteit te maken had. Ik dacht van mezelf: ik studeer Arabisch, ik heb een open blik, ik ben heel geïnteresseerd in mensen uit het Midden-Oosten. Maar de positie van zwarte vrouwen in Nederland kende ik gewoon niet. Dat was mijn blinde vlek. Ik ben ook door vrouwen van kleur aangesproken. Een aantal jaar geleden heb ik met Marga Miltenburg en Janneke van Heugten

*zegneetegenhetmännerpanel.nl* opgezet. Ook mannen zeiden toen: ik doe wel mee, voortaan weiger ik een panel met alleen mannen. Er was een vrouw die via Facebook zei: en witte vrouwen dan?

“Toen ik terugkwam in Nederland in 2004, zag ik langzaam maar zeker dat ik bevoorrecht ben. Mijn plek was vanzelfsprekend – omdat ik diplomaat was,

werd ik uitgenodigd. Natuurlijk zijn er ook in mijn leven dingen niet fijn, maar over het algemeen ben ik een heel bevoorrecht mens. Ik heb er een tijdlang mee gestoeid dat mensen mij vroegen voor bepaalde klussen.

“Ik werd eens gebeld door een congres met de vraag of ik *keynote speaker* wilde zijn en het thema was me op het lijf geschreven. Maar toen keek ik naar de line-up: uitsluitend witte mannen en één andere witte vrouw. Allemaal boven de vijftig. Toen heb ik gezegd: ik voel me daar niet gemakkelijk bij. De organisatie luisterde daarnaar en stond gelukkig open voor suggesties van namen, waaronder de naam van de vrouw die mij destijds op Facebook heeft aangesproken op intersectionaliteit.”

#### Geloof je dat we verder kunnen komen door elkaar op dergelijke zaken aan te spreken?

“Ik ben persoonlijk wel van de verleiding en diplomatieke nuance. Voor mij werkt dat het beste. Ik heb ook vriendinnen en vrienden die heel activistisch zijn. Soms denk ik: wow, doe mij daar ook wat van.”

#### Over activistische vrienden gesproken, afgelopen zomer stond er een prachtig interview over de vriendschap tussen jou en Mounir Samuel in de Volkskrant. Is de vriendschap nog steeds warm?

“Zeker! Mounir haalt bij mij het activistische omhoog en ik bij hem het bedachtzame. Want Mounir heeft ook een bedachtzame kant. Onze vriendschap zit hem in de kracht van polariteit – polariteit is iets anders dan tegenstelling. Weet je wat het grappige was? Twee weken

na dat interview zaten Mounir en ik samen op een terras in Den Haag. Toen kwam er een man naar ons toe en zei: dus het verhaal is écht. Hij geloofde aanvankelijk niet dat Mounir en ik echt bevriend waren. Dat interview maakte wat los bij mensen.”

#### Deze rubriek heet ‘Zusterschap’, maar je gaf meteen al aan dat je het ook over broederschap wilt hebben. Wat versta jij hieronder?

“Vijftig procent van de wereldbevolking heeft minder of slechte toegang tot het onderwijs, de gezondheidszorg, politieke vertegenwoordiging en de arbeidsmarkt. Als je gendergelijkheid wilt verbeteren, moet je je niet alleen op vrouwen richten, maar kijken hoe het komt. Ik geef

Ik zie daar prachtige jonge vrouwen zitten, die in een mooi land wonen, die iets kunnen betekenen. Terwijl bij hen soms onzekerheid overheerst: **‘Doe ik het wel goed, ben ik de moeite waard, ben ik knap genoeg?’**

heel vaak lezingen aan mensen uit het Midden-Oosten, daar zitten dan ook mannen bij. Ik vraag dan: wie heeft er een moeder hier? Zijn er mensen met zussen? En zijn er mensen met dochters? *So this is about all of us*. Op die manier doe ik het. Je kunt het niet alleen. Doordat mannen die in een hiërarchische positie zitten mijn talent hebben erkend op de werkvloer, heb ik kunnen groeien. Mannen zijn bondgenoten, vanuit een gezamenlijk belang. De wereld wordt er echt beter van.

“Ik vind mannen ook heel erg leuk. (Lacht) Ik houd van mannen! Ik moet wel zeggen: ik heb een allergie ontwikkeld voor bepaalde bomen, aardbeien en schaaldieren. Dan moet ik meteen aan antihistamine. Zo heb ik ook een allergie voor *mansplaining*. Soms denk ik: kan ik daar geen antihistamine voor innemen?”

#### Terug naar de actualiteit. Als lid van de Parlementaire Assemblee van de Raad van Europa (D66) moest je recentelijk stemmen over een rapport waarin werd betoogd dat de sharia onverenigbaar is met de mensenrechten – dus ook vrouwenrechten. Je onthield je van stemming.

“Laat me duidelijk zijn: ik strijd voor mensen- en vrouwenrechten. Altijd en overal. Het schenden van deze rechten op welke basis dan ook, religie of cultuur, verwerp ik. Dus ook als dat vanuit de sharia gebeurt, laat daar geen misverstand over bestaan. Dat vond ik goed aan het rapport. Dit rapport ging echter ook over iets anders: angstzaaien. Een oprukkende sharia die heel Europa overneemt. Daar ga ik niet in mee.”

#### Iets heel anders, je hebt ook een dochter van twintig. Ik kan me voorstellen dat zij een feministische opvoeding heeft genoten.

“Toen mijn dochter Soraya vier jaar oud was vroeg ze aan mij: ‘Mama, zijn er dingen die meisjes niet kunnen maar jongens wel?’ Toen ze ik: ‘Staand plassen.’ Waarop zij antwoordde: ‘Onder de douche kan ik dat ook.’ Van jongs af aan was er al een bepaald soort verbazing bij haar. Natuurlijk ben ik ook een rolmodel voor haar geweest, maar zij net zo goed voor mij. Hoe zij als twintigjarige in haar omgeving staat, waar veel druk en verwachtingen spelen, waar weinig sociale zekerheid is, dat vind ik knap. “Binnenkort geeft Soraya een 21-diner. Ik zit me nu al te verheugen op die ontzettend leuke jonge vrouwen die daar zijn en aan het begin van hun leven staan. Ik kan daar zó van genieten. Overigens denk ik dan niet: was ik zelf nog maar zo jong. Tegen Soraya zeg ik juist: ik zou willen dat je op je 21<sup>ste</sup> al weet wat ik nu weet. Ik zie daar prachtige jonge vrouwen zitten, die in een mooi land wonen, die iets kunnen betekenen. Terwijl bij hun soms onzekerheid overheerst: ‘Doe ik het wel goed, ben ik de moeite waard, ben ik knap genoeg?’”

#### Feministisch opvoeden, hoe doe je dat volgens jou?

“Ik zeg altijd: leef het leven dat je je kinderen gunt. Neem je ambities serieus, laat zien hoe je maatschappelijk een rol kunt spelen. Recentelijk ben ik benoemd tot voorzitter raad van toezicht bij Atria. Sommige mensen denken dat Atria stoffig is, ook hier in politiek Den Haag. Daarom nam ik Soraya mee naar de kennismaking bij Atria want ik wil dat de jonge generatie dit instituut ook leert kennen. Terwijl ik met Renée Römken, de directeur, koffiedronk, plaatste Soraya vanuit bibliotheek daar foto’s van boeken over vrouwenemancipatie op haar Instagram, met bijschriften als *‘I am in heaven’*. Voor haar is dat de hemel van het feminisme, het erfgoed met het verhaal van al die vrouwen.

“Wat betreft feministisch opvoeden: feminisme hoeft niet alleen maar stoer te zijn, het gaat ook om de zachte kant. En zoals alle vrouwen met publieke functie krijg ik soms hele nare dingen over me heen op sociale media. Het raakt me echt als mensen je moedwillig verkeerd citeren of

seksistische taal over je uitstorten. Die kwetsbaarheid laat ik dan ook aan mijn dochter zien.”

#### Wat hoop je met het voorzitterschap bij Atria te bereiken?

“Ik geloof heel erg in het delen van succes en aandacht. Ik krijg veel aandacht. Soms niet fijn, maar meestal wel. Ik geloof ook in het delen met mensen die niet op je lijken. Dat hoop ik te bereiken als voorzitter.

“Mijn dochter is echt feministisch. Hoe zij daar nu mee bezig is, dat vind ik zo mooi om te zien. Zij weet heel goed dat ze op de schouders staat van mijn generatie en de generaties die voor ons waren. Die verbinding tussen generaties vrouwen en mannen, daar hoop ik tijdens mijn voorzitterschap ook meer mee te doen. Er wordt soms gezegd: feminisme, blegh! Terwijl daar heel nieuw leven in zit. Ik denk dat je de oude feministen niet tegenover de jonge feministen moet zetten. Maar dat je zegt: Wat vinden jullie belangrijk, wat kunnen we van jullie leren? Wederzijds respect, nieuwsgierigheid en prikkeling.”

#### Denk je dat er soms sprake is van onbegrip tussen verschillende generaties feministen?

“Wat ik wel zie is dat er in deze tijd heel snel een oordeel is over die ander. Als ik een lezing geef over bijvoorbeeld vrouwen in de politiek, gebruik ik heel vaak een drieslag die ik ook eens op een OPZIJ-congres heb gebruikt: de drie lessen van Aletta Jacobs. Die vatten voor mij het leven samen. Les 1: steek je hand op. Les 2: werk met andere vrouwen samen. Les 3: zie mannen als bondgenoten. Dit principe gaat nog steeds op.

“Ik merk dat de generatie vrouwen na mij soms zoiets heeft van: ‘Ik wil niet als vrouw gezien worden, ik ben een mens.’ Je hoort aan mijn toon dat ik dat ingewikkeld vind. En: ‘Hoezo, quota? Ik wil serieus genomen worden om wie ik ben.’ Ik kan me daarentegen ook voorstellen dat jonge vrouwen bij oudere vrouwen soms moeite hebben met dat belerende. ‘Wij hebben het geprobeerd, het is niet gelukt. Jij komt net kijken.’ Daar zie ik soms onbegrip, dat vind ik overigens een betere term dan kloof. Elkaar niet goed horen en begrijpen. Mijn oplossing daarvoor is dat je elkaar beter moet leren kennen.” ○

**Petra Stienen** werd in 1965 geboren in Roermond. Ze studeerde Arabisch en Midden-Oostenstudies in Leiden, Cairo en Londen, waarna ze (mensenrechten)diplomaat werd in Cairo en Damascus. In 2008 debuteerde ze met het boek *Dromen van een Arabische lente*. Ze won de Aletta Jacobsprijs in 2016, vanwege haar vermogen de stem van vrouwen door te geven en te versterken. Petra is sinds juni 2015 lid van de D66-fractie in de Eerste Kamer en in 2017 werd ze lid van de Parlementaire Assemblee Raad van Europa. Sinds 1 januari 2019 is ze (onder meer) voorzitter van de raad van toezicht bij Atria.

**Atria** is het nationale kennisinstituut voor emancipatie en vrouwengeschiedenis. Onder het motto *‘sharing the past, debating the present and creating the future’* verzamelt, beheert en deelt Atria het erfgoed van vrouwen. Daarnaast zet Atria zich op basis van onderzoek en feiten in voor gelijke behandeling van vrouwen en mannen in alle diversiteit. De bibliotheek en het archief zijn te bezoeken in Amsterdam.